

20. Trygghet på arbetsmarknaden

Från nittioalet och framåt har arbetsrätten varit under hård press och mer och mer setts som ett politisk-ekonomiskt verktyg för att stimulera sysselsättning snarare än sätt att skydda arbetstagarna. Den svenska arbetsmarknaden blir alltmer tudelad, med en krympande kärna heltidsarbetande och tillsvidareanställda och en växande periferi av blandade kontrakt som alla har gemensamt att de saknar långsiktig trygghet i sin försörjning.

Drygt 758 000 tidsbegränsat anställda, 300 000 egenföretagare saknar idag skydd av anställningsskyddets grundprincip: att anställningen gäller tillsvidare. Det motsvarar var femte sysselsatt på arbetsmarknaden.

Därutöver saknar över en halv miljon anställda på företag med upp till 10 anställda ett tillräckligt skydd mot godtyckliga uppsägningar, eftersom småföretag har rätt att göra undantag från turordningsreglerna. Givet hur den svenska arbetsmarknaden utvecklar sig, där småföretagen utgör sysselsätter en allt större andel av arbetskraften, borde det vara självklart för ett arbetareparti att även värna denna grups rätt till trygga jobb och villkor. Anställda på småföretag är dessutom i högre grad beroende av LAS eftersom att täckningsgraden och organisationsgraden på småföretag är lägre.

Sedan 80-talet har förändringar i anställningsskyddet nästan enbart skett till arbetsgivarens fördel. Den viktigaste förändring som haft en stor negativ inverkan på anställningstryggheten är införandet av anställningsformen allmän visstid 2007, som ökat användningen av de mest prekära tidsbegränsade kontrakt. Hälften av de tidsbegränsat anställda på arbetsmarknaden är så kallade "timmisar" som kallas vid behov och avlönas per timme.

En dryg tredjedel av de mest prekära tidsbegränsade kontrakt återfinns på Kommunals avtalsområde, i synnerhet vård och omsorg. Samtidigt är vård och omsorg verksamheter där kontinuitet och teamarbete är fundamentala kvalitetsaspekter. Detta var inte minst coronakrisen ett kvitto på, där den omfattande personalomsättningen i äldreomsorgen i kombination med avsaknad av skyddsutrustning, pekades ut som en central förklaring till smittspridningen som uppstod.

Tidsbegränsat anställda vittnar om en prekär tillvaro med stor osäkerhet inför framtiden. För den som rings in vid behov är det svårt att planera vardagen och ekonomin eftersom det är osäkert när och om det finns pass att få. Att arbeta tidsbegränsat och kallas in vid behov är förknippat med risk för sjuknärvaro, stress och utmattningssyndrom som i förlängningen ökar risken för somatiska sjukdomar som hjärt- och kärlsjukdom och smärtproblematik.¹ Med ett uppluckrat anställningsskydd riskerar även tillsvidareanställda att i högre utsträckning drabbas av stress och rädsla för att uttrycka kritik mot arbetsgivaren.

Frågan handlar om vilken sorts arbetsmarknaden vi vill ha. Socialdemokraterna måste visa att de är ett parti på löntagarnas sida, som sätter välfärden först. Det är inte okej för företag att göra vinster till vilket pris som helst. Utan ett stärkt anställningsskydd kommer kärnan av trygga jobb att fortsätta krympa och utnyttjande och exploatering av arbetskraft öka. I grunden handlar det om att bibehålla en maktbalans mellan arbetsmarknadens parter och säkra en grundtrygghet för alla löntagare oavsett om de omfattas av kollektivavtal eller ej.

¹ SOU 2019:5

Därför yrkar jag/vi

- att** Socialdemokraterna alltid försvarar arbetsrätten och aktivt arbetar för att stärka maktbalansen mellan arbetsmarknadens parter
- att** Socialdemokraterna arbetar för att avskaffa allmän visstid
- att** Socialdemokraterna arbetar aktivt för att avskaffa hyvlingar av tjänster
- att** användningen av tidsbegränsade anställningar alltid ska kräva en objektiv motivering
- att** konverteringsregeln och företrädesrätten i LAS stärks till att omfatta alla typer av tidsbegränsade anställningsformer i syfte att minska missbruk och stapling av tidsbegränsade kontrakt
- att** ingen av de idag tvingande reglerna i LAS - som saklig grund och möjligheten till ogiltigförklaring - görs semidispositiva
- att** det införs krav på kollektivavtalsliknande villkor vid offentliga upphandlingar, inklusive underentreprenörer, eftersom offentligt upphandlad verksamhet sysselsätter en stor del av arbetskraften och har en normerande effekt på resten av arbetsmarknaden
- att** turordningsreglerna stärks genom att ta bort möjligheten till undantag
- att** ofrivilligt egenföretagande motverkas genom att återställa självständighetskriteriet i inkomstskattelagen till att kräva minst två uppdragsgivare och inte ge F-skatt för klassiska vikariat

S kvinnor Stenungsund

Stenungsund 21/12 -20